

Longread:

Der er fortryllelse nok til hele legemet

God litteratur tryllebinder. Men er den også fortryllende? I denne artikel skal vi se på moderne fortællinger og poesi i krydsfeltet mellem kunstnerisk relevans og kristent vidnesbyrd. Tidens litteratur afviser ikke Gud.

Helt konkret var det for Brandes pinagtigt og problematisk, at så mange af samtidens "indflydelsesrige Mænd" enten selv var præster eller havde fået deres opvækst på en præstegård.

MATHIAS ANKER KURE, KUREANKER@GMAIL.COM
FORLAGSREDAKTØR BIBELSELSKABET

Litteraturen har typisk været et sted, hvor ikke bare den fantastiske fortælling har haft sin berettigelse, men hvor også en kristen forkyndelse har kunnet lyde. Man har med en engelsk digters udtryk ligefrem talt om kristendommen og Bibelen som "den store kode" for den moderne europæiske litteratur. Den vigtigste kilde og ressource, som har formet – krypteret – litteraturen med mening og sprog.

ET MODSÆTNINGSFORHOLD?

Det har imidlertid ikke altid været en selvfølge, at den moderne litteratur har kunnet forbindes med kristentro. I dansk sammenhæng snarere tværtimod. Den indflydelses-

Måske er det i dag ikke så umuligt, at den vedkommende litteratur kan bebos også af kristne erfaringer. At relevant og anerkendt kunst kan dyrke troen.

rige litteraturkritiker Georg Brandes hævdede i 1871, at de var hinandens modsætninger, litteraturen og kirken, præstegården og moderniteten. Med afsæt i hans berømte vision for en levende litteratur – at den kendes på, at den "sætter

Problemer under Debat" – har det for mange været kutyme at se kristendommen som en umulig partner for litteraturen.

Helt konkret var det for Brandes pinagtigt og problematisk, at så mange af samtidens "indflydelsesrige Mænd" enten selv var præster eller havde fået deres opvækst på en præstegård. Vi kan jo komme ham i møde og nævne to af de store: Kierkegaard og Grundtvig. Begge aktive og anerkendte, da Brandes holdt sine forelæsninger. Begge endnu læste og sungne i dag. Men nej. For Brandes var den danske litteratur døsende, virkelighedsfjern, haltende og reaktionær – fordi den fulgte "den religiøse Strøm".

Det kan nok diskuteres om Brandes' opfattelse fortsat er fremherskende. Om det også i dag er udbredt at skelne så skarpt som han mellem kristendom og vedkommende kunst. I en dagbladsartikel om emnet bemærker litteraturforskeren Erik Skyum-Nielsen, at forfattere op gennem det 20. århundrede har "vandret ind og ud af grænselandet til religion og spiritualitet", og at man "opretter en falsk modsætning, hvis man tænker på modernisme uden nogen form for spiritualitet, uden religiøsitet, og mere specifikt uden kristendom".

I samme boldgade har andre forsøgt sig med betegnelsen "kristen modernisme" som opgør med den opfattelse, at moderne litteratur ikke skulle kunne have med Gud og kristendommen at gøre som andet end skepsis og kritik efter Brandes' forbillede. Men måske er vi faktisk kommet videre. Måske er det i dag ikke så umuligt, at den vedkommende litteratur kan bebos også af kristne erfaringer. At relevant og anerkendt kunst kan dyrke troen. At den kan "favne hele

Interessen for kristendom kan også spores hos flere af tidens dygtigste lyrikere. Her vil jeg nævne tre, nemlig Signe Gjessing, Jonas Rolsted og Simon Grotrian.

pakken og få alt med”, som den danske digter Simon Grotrian udtrykte det ligefremt i et interview til Politiken.

TIL BARNEDÅB MED JUUL

Lad os se på nogle eksempler. I Pia Juuls novelle ”Jeg vidste slet ikke, at du var så hellig” fra novellesamlingen *Dengang med hunden* (2005) møder vi et ægtepar, der er inviteret til barnedåb. Parret er endda inviteret med som faddere, men de er ikke helt afstemt i deres forventning til dagen og dåbens betydning i det hele taget:

”Det er længe siden, jeg har været i kirke,” sagde hun og tog kortet op igen. ”Prøv at se så sød hun er. Tænk at jeg skal være fadder, er det ikke pænt af dem?”

Han syntes, hun så fjollet ud. ”Jeg vidste slet ikke, at du var så hellig,” sagde han.

Da de kommer af sted, viser kirkens rum sig at ræsonnere meget kraftigt i hende. En tabt fortrolighed vækkes:

Kirken mindede hende om hendes barndoms landsbykirke, de kalkede vægge, de malede kirkebænke. Indgangsbønnen sendte hende tilbage gennem tiden, for Jesu Kristi skyld at sørge over mine synder; hvordan kunne man sige sådan noget, hvorfor lød det så fremmed og velkendt på een gang. Hvordan kunne det være, hun vidste hvad det betød? Hvem havde lært hende det?

Gudstjenesten har imidlertid den modsatte virkning på ham. Han er skræmt. Sat af. Når fortælleperspektivet diskret skifter, forstår vi hvorfor:

... han så blot bekymret på hende, hendes blik var langt oppe i koret, ikke på bænken foran, ikke et øjeblik på ham. Og da hun skulle op til døbefonten, gik han ikke med. Rædselsslagen så han på hende, hun så jo lykkelig ud, men hvorfor havde han så ikke set det udtryk før? End ikke da de blev gift;

ikke når han kom hjem fra rejser; aldrig.

Den lille fortælling løber endda ud med mandens voldsomme fortvivlelse: "Hvordan skulle de leve et normalt liv efter det her?" spørger han sig selv.

I Juuls novelle er troen skildret som noget uventet. For begge parter. Et uventet vingesus af noget velkendt og velgørende, en ubehagelig oplevelse af pludselig ikke at dele livssyn, ikke at kende hinanden. I centrum for det hele står forfatterens stilfærdige og respektfulde brug af kirken og troen som stof for fortællingen.

TIL BABYSALMESANG MED MINOR

Et nyere eksempel kan vi finde i Caroline Albertine Minors *Velsignelser* (2017), en novellesamling gjort af syv lidt længere fortællinger. Små, kompakte romaner, kunne man kalde novellerne, som alle skildrer sorgramte mennesker, der forsøger at agere og træffe livsvalg midt i det uoverkommelige.

Hele bogen kan jeg anbefale varmt, men her skal vi se på titelnovellen "Velsignelser", som er fortalt af Therese, en barslende mor fra København. Fortællingens handling strækker sig over nogle dage i en sjællandsk provinsby, hvor Thereses kæreste, arbejdsmanden Danny, skal arbejde sort. Therese er med og passer "den lille" – som hun i lang tid nøjes med at omtale deres dreng Aron. Thereses forhistorie er temmelig kompliceret. Det meste afsløres kun grad- og delvist – som læser må man stykke billedet og sammenhængene sammen af hendes antydninger. Men det viser sig, kan jeg godt sige

uden at *spoil*e for meget, at hun har lidt et tab, hun er alene om at bære.

Novellen tager for fart, da Therese tilfældigt kommer forbi den lokale kirke. Præsten inviterer hende og Aron til babysalmesang dagen efter. En invitation, hun tøvende ender med at tage imod. Selvom Therese til at starte med føler sig "intetst uvelkommen" i de fremmede omgivelser, ender hun med at opsøge kirken også dagen efter. Denne gang mere direkte for at tale med præsten om den sorg, hun ikke vil dele med Danny. I første omgang handler det dog om Aron. Herligt direkte hedder det, at hun vil "forhøre" sig "om mulighederne for en velsignelse." Præsten må lige sunde sig over den ligefremme forespørgsel, men efter en respektfuld samtale, hvor det bl.a. kommer frem, at det for Therese handler om omsorg – "Der er ingen ting, der beskytter ham" – indvilliger præsten i at lyse en velsignelse over Aron. I fuldt ornat må hun ved døbefonten minde Therese om, at det "ikke kommer til at stå nogle steder." En bemærkning, hun ikke tager ilde op: "Bare det virker."

Måske vil nogen tænke på en lignende scene fra DR's dramaserie "Herrens veje", hvor præsten og familieoverhovedet Johannes Krog fanges på menighedsrådets overvågningskamera i færd med at forestå en uofficiel tvangsdåb af sit barnebarn, hvis ateistiske mor ellers har været ganske umisforståelig i ønsket om en gudsfri navngivningsfest. Ingen dåb med vand og Helligånd, tak! I "Velsignelser" er

tvangselementet imidlertid ikke i spil. Der er intet forceret i situationen, sådan som Caroline Albertine Minor via sin let kejtede og meget ensomme karakter Therese fortæller frem.

Tværtimod bliver kirken og det håndholdte ritual – *drop in* velsignelsen – et frirum for den presserende konflikt, kaosset i Thereses liv. Og sagt med denne artikels pointe: Minor har tydeligvis ingen berøringsangst over for kirken og over for at lade den almene erfaring af behovet for at kunne tilslutte sig noget, der er større end en selv, udspille sig netop der. Knyttet til den aronitiske velsignelse – som Aron altså ender med at modtage.

GEHØR FOR SKRIFTEN

Til slut skal vi forlade den koncentrerede kortprosa til fordel for et par eksempler fra poesien. For interessen for kristendom kan også spores hos flere af tidens dygtigste lyrikere. Her vil jeg nævne tre, nemlig Signe Gjessing, Jonas Rolsted og Simon Grotrian.

Gjessings værker udgøres af luftige, sansende sætninger, og i hendes seneste bog, *Synet og vennen* (2018), får det form som en sorgfuld og fortættet fortælling om venskab og tab, død og opstandelse. Det er en bog, der kræver tålmodighed at læse. Selvom den ikke er så lang, og selvom den rent faktisk har en slags handling, er den svær at få hold om. Men giver man sig hen til Gjessings intense skrift, venter en rørende oplevelse. Med sin brug af medlevende, men til tider også bedrevidende venner, ligner sorgfortællingen om den afdøde Florian en gennemspilning af lidelsen efter Jobs Bog-model-len.

Hvis det bibelske sprog, koden, er en kompliceret kryptering hos Gjessing, er konceptet i Jonas Rolsteds *Organe Remain* (2018) ikke til at tage fejl af. Bogen er simpelt hen en gendigtning af Jesu liv. Med underberetninger fra hans barn-dom og koncentrerede udtræk af scener fra evangelierne. Rolsted har været inspireret af både de bibelske fortællinger og andre senere kilder, bl.a. Koranens Jesus-tekster. Det er altså et noget spraglet og udogmatisk bagtæppe, Rolsteds Jesus træder frem af. Men det gør hverken bogen uinteressant i vores sammenhæng eller uvedkommende i det hele taget. I et interview til Politiken hed det bemærkelsesværdigt om evangelierne, at de for Rolsted er ”noget af det mest intense skrift, der findes.”

At forfatteren ikke bare har interesse, men også gehør for evangelieteksterne vidner *Organe Remain* om. Især vil jeg fremhæve den sidste del af bogen, hvor fortælleperspektivet overlades til disciplene, dem, der var helt tæt på Jesus. Selvom Rolsted undlader at gå ind i karakterernes bevidsthed og aflokke følelserne direkte – på den måde minder skriften om evangeliernes handlingsprægede stil – kommer fx frygten og forbavselsen over Mesterens fornemt frem. Her som en scene sat i forbindelse med Jesu fornægtelse af sin jordiske familie, som den er gengivet blandet andet i Markus-evangeliet kapitel 3:

Lyseblå guldsmede tæt nede over støvet. Føles som tegn. Vi sidder i grøften. Han sidder og rækker med hovedet som

til musik. Pludselig kommer hans søstre gående. Vi har mødt dem før her ude på vejene. Han ænsrer dem ikke og de går videre ind mod byen. Hvorfor hilser du ikke på din familie.

GUD HAR FORTRYLLELSE NOK

Så vidt Jonas Rolsteds bemærkelsesværdige optagethed af Jesus-beretninger.

Denne artikels sidste ord må tilfalde digteren Simon Grotrian, som allerede er nævnt kort. Grotrian, der som ”senfirserdigter” debuterede i 1987 og nåede at opleve at få udgivet mere end halvtreds bøger. Grotrian, der brugte det danske sprog som ingen anden, pressede det til dets absolute grænse; udvidede perspektiverne for vores modersmål. Grotrian, der ganske tidligt i forfattereskabet fandt interesse for kristendommen – også langt tidligere end 2006, hvor den første samling af ”salmer”, nyklassikeren *Jordens salt og ver-*

Grotrians digte har båret – og vil fortsat bære – et tydeligt vidnesbyrd om Kristus. Og så er de udfordrende og inspirerende at læse.

dens lys, blev udgivet. Grotrian, der i august 2019 i en alder af 57 døde pludseligt på dagen for udgivelsen af *Digte*, der blev den (foreløbig) sidste bog fra hans hånd (eftersigende skulle hans forlag være i besiddelse af færdigskrevne, men endnu uudgivne manuskripter). Grotrian må få ordet.

I *Digte* hedder det med henvisning til nadveren, at ”det er vores mellemværende med Gud, der får kalken til at skvulpe over”. Derfra tager digtet til i tempo, som kun Grotrians skrift kan gøre det. Det kan lyde upassende, men jeg vil beskrive det med, at digtet *syrrer ud* til det, der på én gang bliver en bøn til Gud og en sansning af en højmesse. Man kunne sige, at digtet i sig selv er en guds-tjeneste. Her sidste del:

regnbuen slår sit vingeslag over kuplens fontanelle og en skiveskåret pegefinger borer i din ryg man sættes på plads af det enorme, der klinger ud af bygningen mig i møde, der bare ville ophøjes til menneske og bænke mig under en fossende solstråle at sangen blir til manna er også indkalkuleret, amen.

I det næste digt hedder det konkluderende om den ”balje vand”, som vi lever i – det kunne jo være dåben og livet med Gud – at ”der er fortryllelse nok til hele legemet”.

Hos Grotrian er menneskeliv og gudsforhold altid i berøring og kamp med hinanden. Det er poesi gjort af Jakobs kamp med englen. Hengivelse og kamp, forundring og insisteren. Grotrians digte har båret – og vil fortsat bære – et tydeligt vidnesbyrd om Kristus. Og så er de udfordrende og inspirerende at læse. De funkler, kan vi slutte med at konkludere, som det vel nok klareste eksempel på, at den moderne litteratur – her som vores ypperste digtekunst – sagtens kan være både inderlig og tage afsæt i den kristne tro.

Dét er fortryllende. ■